

ПРАДМОВА

Гэтая кніжка пра Антона Шукелойця, пра падзеі ў ягоным жыцьці, здарэньні, съведкам якіх ён быў і пра якія расказаў у нясьпешнай гаворцы. Апавяданьні запісваліся мной з перапынкамі з каstryчніка 2001 года па верасень 2003-га. Цяпер Антону Шукелойцу 88 гадоў, якія ён пражыў, пасвяціўшыся Беларусі.

Антона Шукелойца, кірауніка Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня на эміграцыі, ведаюць усе, і ва ўсіх ён карыстаецца нязъменнай павагай. Ягоныя паводзіны ў беларускім грамадзтве за мяжой ёсьць эталон беларускага народнага шляхецтва — пастава простая, дабразычлівая і разумная.

Некалі ў Ашмянах, за праваслаўнымі могілкамі на ўскрайне поля, дзе былі пахаваныя пайстянцы 1863 года, стаяў крыж. Там, на лавачцы ля крыжа, часта зъбіраліся гімназісты, марылі пра будучыню і натхняліся герайзмам народнай гісторыі. Сярод гімназістаў быў малады Антось Шукелойць. У гэту якраз пару ён улучыўся ў палітыку і потым сам сабе скажа, што жыць трэба — для Беларусі.

Знаёмы матыў, паэтычна асэнсаваны Ларысай Геніюш. Бо гэта матыў эпохі, съветапогляд Адраджэння, погляд цэлага беларускага пакалення. Выбітага, выстраленага, згноенага ў турмах ГУЛАГу.

Тыя, што перажылі навалу, выратаваліся і апынуліся ў эміграцыі, стварылі за мяжой беларускую літаратуру — ідэёвы грунт нацыянальнага Адраджэння, зъбераглі беларускую культуру, мову і веру, сфармавалі палітычныя арганізацыі і сцвердзілі беларускую незалежніцкую палітыку.

Але нашая гутарка тут — пакуль што не пра эміграцыю, а пра ту ю, ужо далёку пару, якую цяпер мала хто памятае. Антон Шукелойць разважае пра падзеі 1930-1940-х гадоў, якія гэтак перакручаныя, сфальшаваныя і замоўчаныя вечнымі ворагамі Беларусі. А. Шукелойць быў назіральнікам і непасрэдным уздельнікам палітычных плыніяў і падзеяў нядаўняй беларускай гісторыі. Яго і паслушаем.

Зянон Пазняк